

בס"ד. שיחת* ליל שמחת תורה (קודם הקפות), ה'תשכ"ד.

בלתי מוגה

א. כ"ק מו"ח אדמו"ר אמר פעם בהתוועדות של שמח"ת¹, שברכת שהחיינו שמברכים בשמח"ת היא (לא רק על היו"ט, כמו בכל יו"ט, אלא) גם על התורה.

ולכאורה אינו מובן²: הרי ברכת שהחיינו היא רק על דבר המתחדש ובא מזמן לזמן³, ואילו ענין התורה — מאז שניתנה לפני אלפי שנה, הרי היא ענין תמידי, שהרי ישנו ציווי⁴ "והגית בו יומם ולילה" (גם אם אצלו הי' הפסק למשך זמן בלימוד התורה), ומה נתחדש בשמח"ת, שבגלל זה מברכים שהחיינו על התורה?

אך הענין הוא — שהחידוש הוא בענין השמחה שיהודי שמח בתורה (נוסף על השמחה של התורה עצמה, כידוע⁵ שהשמחה דשמח"ת היא שמחה כפולה: השמחה של התורה עצמה, והשמחה של בני"ש שמחים בתורה), שמחה מחודשת, שנמשכת עד לריקוד ברגלים.

ושמחה זו נותנת לו כח על כל השנה כולה להוסיף עוד יותר בלימוד התורה (שהרי התורה היא "ארוכה מארץ מדה ורחבה מיני ים"⁶), ובכללות ההנהגה ע"פ התורה. והיינו, שלאחרי כללות העבודה דחודש אלול, ר"ה עשיית ויוהכ"פ, ד' הימים שבין יוהכ"פ לסוכות וחג הסוכות — הנה בבוא שמח"ת, וכתוצאה מהשמחה, מקבל יהודי החלטה חזקה ותקיפה שבמשך כל השנה כולה (לא רק בימי המועדים, אלא גם בימות החול), תהי' הנהגתו ע"פ תורה, ועד שכל מציאותו תהי' חדורה בתורה. ועוד זאת — ששמחה זו נעשית מקור לשמחה של כל השנה כולה, הן שמחת המועדים והן כל עניני שמחה שע"פ תורה, הן בכמות והן באיכות, עד לשמח"ת דשנה הבאה.

* ראשי-פרקים בלבד (המו"ל).

1 שיחת ליל שמח"ת (קודם הקפות) תש"ט סוס"א (סה"ש תש"ט ע' 281). וש"נ.
וראה גם שיחת ליל שמח"ת (קודם הקפות) תשח"י בתחלתה (תו"מ חכ"א ע' 86). וש"נ.
2 ראה גם תו"מ שם. וש"נ.
3 ראה אנציק' תלמודית (כרך ד) ערך ברכת הזמן (ע' תלב ואילך). וש"נ.

4 יהושע א, ח.

5 ראה גם שיחת יום שמח"ת תשי"ב בתחלתה (תו"מ ח"ד ע' 88). לקו"ש חי"ד ע' 168. וש"נ. שיחת יום שמע"צ תש"ג ס"ו (סה"ש תש"ג ע' 3). הובא ונת' בשיחת ליל שמח"ת (קודם הקפות) דאשתקד בתחלתה (תו"מ חל"ה ע' 121 ואילך).
6 איוב יא, ט.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א התחיל לנגן הניגון "ופרצת", ועמד מלוו קומתו ורקד על מקומו בשמחה רבה].

* * *

ב. ע"פ האמור שברכת שהחיינו שמברכים בשמחת גם על התורה קשורה עם ענין השמחה — נשאלת השאלה: למה אין מברכים שהחיינו על שמחת בית השואבה, הרי היא שמחה גדולה ביותר, כמארז"ל⁹ "מי שלא ראה שמחת בית השואבה לא ראה שמחה מימיו", וכפי שמבאר כ"ק מו"ח אדמו"ר במאמר⁸ שממנה נמשכת שמחה על כל השנה כולה?!

אך הענין הוא — שברכת שהחיינו היא דוקא על שמחה גלוי, הקשורה ונמשכת גם בענינים גשמיים, ולכן אין מברכים שהחיינו על שמחת בית השואבה, להיותה שמחה רוחנית.

ובהקדים החידוש בשמחת בית השואבה — שקשורה עם ניסוך המים דוקא, אף שתכונת המים אינה שייכת לענין השמחה (ולא כמו יין או בשר, כמארז"ל⁹ "אין שמחה אלא בבשר כו' אין שמחה אלא ביין"), שהרי מים אין להם טעם, ויתירה מזה, שאין להם אפילו גוון — שלילת הציור, והיינו לפי שהשמחה היא שמחה רוחנית.

ובפרטיות יותר:

שמחת בית השואבה — אף שהיתה קשורה עם ריקוד ברגלים, היתה בעיקר שמחה רוחנית, כמודגש בכך ש"היו מרקדין בפניהם באבוקות של אור ("אור" דייקא, שהו"ע רוחני) שבידיהן, ואומרים לפניהם דברי שירות ותושבחות"⁷ (וכמבואר בפרטיות בגמרא¹⁰: "יש מהן אומרים כו' אלו חסידים ואנשי מעשה, ויש מהן אומרין כו' אלו בעלי תשובה כו'"), ולא עוד אלא ששמחה זו היתה מוגבלת רק לאלו ששייכים לעבודה רוחנית — "חסידים ואנשי מעשה"⁷ דוקא, וכמ"ש הרמב"ם¹¹ ש"לא היו עושין אותה עמי הארץ וכל מי שירצה, אלא גדולי חכמי ישראל וראשי הישיבות והסנהדרין והחסידים והזקנים ואנשי מעשה, הם שהיו מרקדין ומספקין ומנגנין ומשמחין במקדש בימי חג הסוכות, אבל כל העם האנשים והנשים כולן באין לראות ולשמוע", והיינו, שהשתתפות בשמחה בפועל ממש (הן בהריקודים והן באמירת דברי שירות ותושבחות)

(9) פסחים קט, א.

(10) סוכה נג, רע"א.

(11) הל' לולב פ"ח הי"ד.

(7) סוכה נא, א"ב.

(8) סד"ה חסידים ואנשי מעשה תש"ד

(סה"מ תש"ד ריש ע' 43).

היתה רק אצל אלו השייכים לעבודה רוחנית — עובדי הוי' בנשמתן¹², ולא לרוב בני", שהם עובדי הוי' בגופן¹².

ומזה מובן, שגם הפעולה שהיתה נפעלת אצל כל שאר בני" שהיו באים לראות ולשמוע, היתה בעיקר פעולה רוחנית. ולהעיר גם מדיוק לשון חז"ל: "אומרים לפניהם כו", לפנימיותם דייקא¹³.

משא"כ בשמח"ת — אף שרבותינו נשיאינו היו נוהגים לערוך התוועדות שבה היו אומרים דברי תורה (ע"ד שמחת בית השואבה ש"אומרים לפניהם דברי שירות ותושבחות"), הרי העיקר הוא ענין השמחה והריקוד ברגלים דוקא (ועי"ז נעשה עליו והגבהה גם בראש), והשמחה והריקוד בשמח"ת הוא אצל כל בני" בשוה — שלכן רוקדים עם הס"ת כפי שהיא מכוסה במעיל דוקא, שבאופן כזה אין חילוק בין גדול שבגדולים לפחות שבפחותים¹⁴.

ונמצא, שהשמחה דשמח"ת היא באופן הפכי משמחת בית השואבה — שהיא לא רק אצל "החסידים והזקנים כו", אלא גם אצל הצעירים, ואדרבה, הצעירים ורוקדים ביתר שאת וביתר עוז, שכן, ענין הריקוד צריך להיות אצל כל אחד באופן ד"בכל מאדך"¹⁵, והרי ה"מאד" של הזקנים הוא במשך זמן קצר יותר מאשר אצל הצעירים, שלכן, הנה גם כאשר הזקנים מתעייפים ופורשים ממעגל הרוקדים ויושבים לנוח, ולכל היותר ימחאו כף ("פֶּאָטשן־צו מיט די הענט"), הנה דוקא הצעירים ממשיכים לרקוד במרץ, כך, שישנו משך זמן שנראה לעיני הרואים (והרי מראית-עין הוי"ע שיש לו תפיסת מקום בתורה) שרק הצעירים ורוקדים, ולא עוד אלא שהם מלהיבים גם את הזקנים — שלאחרי שנחים מעט ואוספים כח, כמ"ש¹⁶ "וקווי ה' יחליפו כח", חוזרים ומצטרפים גם הם למעגל הרוקדים.

[ניגנו ניגון שמח, וכ"ק אדמו"ר שליט"א עמד מלוא קומתו ורקד על מקומו בשמחה רבה].

* * *

ג. דובר אודות החיוב דשמחה כליל ראשון דיו"ט¹⁷, שהוא מן

12) ראה המשך תרס"ו ע' קנו ואילך. סמ"ו (תו"מ חל"ה ע' 113). וש"נ.

סה"מ תש"ח ע' 210 ואילך. ועוד. 15) ואתחנן ו, ה.

13) ראה גם שיחת שמחת ביה"ש תשכ"א 16) ישע"י מ, לא.

בסופה (תו"מ חכ"ט ריש ע' 100). וש"נ. 17) ראה גם שיחת שמחת ביה"ש ס"ג

14) ראה גם שיחת שמחת ביה"ש דאשתקד (לעיל ע' 68).

התורה¹⁸, כפשטות לשון הרמב"ם¹⁹: "שבעת ימי הפסח ושמונת ימי החג .. חייב אדם להיות בהן שמח .. שנאמר²⁰ ושמחת בחגך", ובפרט ע"פ דיוק רבינו הזקן בשולחנו²¹: (א) "כל שבעת ימי הפסח ושמונת ימי החג", (ב) "ושמחה זו היא מצות עשה מן התורה", היינו, שבמשך כל ימי החג, הן בימים והן בלילות, ישנו חיוב שמחה מן התורה.

ומ"ש השאגת ארי²² ש"ליל א' של י"ט אין מצות שמחה נוהג בה מן התורה" (אלא רק מדרבנן) — הנה למרות הפלאת גדלותו וגאונותו כו', הרי כותב בעצמו ש"מדברי הרי"ף ס"פ הי' קורא (בנוגע לדיני אבילות רח"ל) לא משמע הכי", אלא מדברי הרי"ף מוכח שגם בליל י"ט ראשון נוהג שמחה מן התורה (ויש לומר שזהו המקור לדברי רבינו הזקן). ומה שהקשה על הרי"ף "מהא דפסחים²³ .. מרבה אני ליל י"ט אחרון .. ומוציא אני ליל י"ט ראשון" — הרי בודאי ש"הא דפסחים" (שהובא גם במסכת סוכה²⁴ וגם בירושלמי²⁵) לא נעלם ח"ו מעיני הרי"ף, ואעפ"כ ס"ל שיש חיוב שמחה מן התורה גם בליל י"ט ראשון²⁶.

* * *

ד. בנוגע לשבעת ימי הסוכות (שעליהם נאמר²⁷ "ותהי שמחה גדולה מאד", כמשנת"ל בארוכה²⁸, ובהמשך לזה באה השמחה דשמחת"ת שהיא שמחה גדולה עוד יותר) איתא בזהר פ' אמור²⁹: "כתיב³⁰ עד עקרה ילדה שבעה (שזהו פסוק בהפטרה דר"ה. והרי חג הסוכות שייך לר"ה, כידוע³¹ בפירוש הכתוב³² "תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגינו", שכל הענינים דר"ה, "בכסה", נמשכים ומתגלים בחג הסוכות, "ליום חגינו") .. אלין שבעת יומין דחג הסוכות".

והנה, פסוק הנ"ל הוא מדברי חנה בתפלתה לה', שנתנה שבח והודאה להקב"ה על שנתן לה בן לאחרי שהיתה עקרה, ועד ש"עקרה

18) ראה גם שערי תשובה לאור"ח	הפנים לירושלמי סוכה שם).
תתקכ"ט סק"ב.	26) בענין זה — ראה גם צ"ח לפסחים
19) הל' יו"ט פ"ו הי"ז.	שם. שפ"א לסוכה שם.
20) פ' ראה טז, יד.	27) נחמי' ח, יז.
21) אור"ח שם ס"ו.	28) ראה שיחת שמחת ביה"ש ס"ד (לעיל
22) ס"י סח.	ע' 70).
23) עא, א.	29) זח"ג צב, א.
24) מח, א.	30) שמואל-א ב, ה.
25) סוכה פ"ד ה"ה. חגיגה פ"א ה"ד. —	31) ראה לקו"ת דרושי ר"ה נד, סע"ג
ברשימה אחרת, שבענין זה יש חילוק בין	ואילך. ובכ"מ.
הבבלי לירושלמי (ראה פני משה ומראה	32) תהלים פא, ד.

ילדה שבעה"³³; אך צריך להבין בנוגע להמשך וסיום הפסוק³⁰ "ורבת בנים אומללה", "ובעוד שהעקרה יולדת שבעה בנים, רבת בנים (פנינה) אמללה (מלשון כריתה³⁴) וקוברת בני"³⁵: איך יתכן שחנה — שהיתה משבע הנביאות שעמדו לישראל³⁶ — תשמח בכך ש"רבת בנים אומללה"?

פנינה היתה אמנם צרתה של חנה, ולא עוד אלא ש"כעסתה צרתה גוי"³⁷, והיינו, שהנהגתה לא היתה באופן שניהלה את אורח חייה לעצמה מבלי להתערב בעניניו של חנה (ובלשון המדינה: "מיינד יור אָן ביזנעס"), אלא אדרבה, שהיתה מנגדת לחנה כו'; אבל אעפ"כ, נוסף לכך שמצינו שפנינה נתכוונה לשם שמים³⁸, הרי התורה — שהיא תורת חסד — אומרת³⁹ "בנפול אויבך אל תשמח".

ועד כדי כך, שאפילו בנוגע למצריים שטבעו בקריעת ים סוף — בגלל שגם לאחר שהקב"ה נתן להם עשר מכות בכדי שיוציאו את בני מצרים, התחרט פרעה והמשיך לרדוף אחרי בני, כמ"ש⁴⁰ "אמר אויב ארדוף אשיג אחלק שלל גוי" — אמרו רז"ל⁴¹ ש"אין הקב"ה שמח במפלתן של רשעים", ולכן כש"בקשו מלאכי השרת לומר שירה, אמר הקב"ה, מעשה ידי טובעין ביס, ואתם אומרים שירה" (בתמי').

ועאכ"כ בנדוד, שמדובר אודות הילדים של פנינה — אידישע קינדער. וא"כ, איך יתכן שחנה תשמח על זה ש"רבת בנים אומללה"?

ה. ויש לומר הביאור בזה — בנוגע לעבודת ה'⁴²:

השמות חנה ופנינה — דשמא מילתא היא⁴³ — מורים על שני דרכי הנהגה: חנה — מלשון "מצא חן בעיני ה'"⁴⁴ — מורה על הנהגה הראוי' ע"פ התומ"צ, כיון שיודעים שזוהי הדרך למצוא חן בעיני ה'; ואילו פנינה — מלשון פנינים (כמו "יקרה היא מפנינים"⁴⁵), אבנים

33) ראה פרשי' ורד"ק עה"פ (שמואל 33) ברשימה נוספת: שזוהי הוראה מיוחדת לנשי ישראל.

34) מצו"צ ומצו"ד עה"פ.

35) פרשי' עה"פ.

36) מגילה יד, א.

37) שמואל שם א, ו.

38) ב"ב טז, א.

39) משלי כד, יז.

40) בשלח טו, ט.

41) מגילה יו"ד, ב.

42) משלי ג, טו.

43) ראה ברכות ז, ב. יומא פג, ב. זהר ח"א ו, סע"א. ח"ב קעט, סע"ב. ועוד. וראה גם אג"ק ח"א ע' ס"ע רפח ואילך. לקו"ש ח"ו ס"ע 35 ואילך. וש"נ.

44) ס"פ בראשית. וראה גם לקו"א להה"מ סס"ד. מאמרי אדה"ז תקס"ה ח"ב ריש ע' תתקכב.

45) משלי ג, טו.

טובות ומרגליות — מורה על הנהגה באופן שעיקר ההשתדלות היא בעניני עוה"ז, שתופסים מקום כו', וכפי שדבר זה מתבטא גם בנוגע לחינוך הילדים — שבגלל התפיסת-מקום של עניני עוה"ז, צריכים ללמדם לימודי חול כו'.

— ולהעיר, שגם ענין הפנינים יכול להיות באופן שמנצלים זאת לעבודת ה', שזהו כללות הענין דבירור העולם, שעיי"ז נעשים עניני העולם ראויים להיות פנינים בכתרו של מלך מלכי המלכים הקב"ה; אבל בינתיים, קודם הבירור, הרי הם עניני עוה"ז, ולכן יש צורך בזהירות יתירה שלא להימשך אחריהם כו'. —

ומצד ההעלם וההסתור שבעולם יכול להיות מעמד ומצב ש"ויהי לפנינה ילדים ולחנה אין ילדים"⁴⁶, ולא עוד אלא ש"כעסתה צרתה גו'", היינו, שפנינה איננה יכולה לסבול את הנהגתה של חנה שמשתדלת למצוא חן בעיני ה'.

וכאשר אלקנה מנסה לנחם את חנה באמרו "הלא אנכי טוב לך מעשרה בנים"⁴⁷, היינו, שיכולים להסתפק באופן העבודה של "אלקנה", קנה (חכמה ד) א-ל⁴⁸, שזוהי עבודתו של הצדיק בינו לבין קונו בלבד — אומרת חנה שאינה מסתפקת בזה, אלא רצונה ובקשתה שהקב"ה יתן לה "זרע אנשים"⁴⁹, "זרע שמובלע בין אנשים"⁵⁰, היינו, שגם "בין אנשים", בהיותו בעולם, תהי' הנהגתו ע"פ התורה, באופן של נשיאת חן בעיני ה'⁵¹.

ואכן הקב"ה שמע לתפלתה, וכפי שאמרה בתפלתה: "אל הנער הזה התפללתי"⁵², "וגם אנכי השאלתיהו לה' כל הימים גו'"⁵³.

ועל זה הודתה חנה לה' באמרה בשירתה ש"עקרה ילדה שבעה" — שבעה (גם) מלשון שובע⁵⁴, והיינו, שענין הבנים הי' אצלה באופן של שובע, די והותר⁵⁵.

ותיררה מזה, "רבת בנים אומללה" — שגם הבנים שהיו שייכים תחילה לאופן ההנהגה ד"פנינה", פעלה חנה לכרות אותם ("אומללה"

(50) ברכות לא, ב.
 (51) ראה גם תו"מ כח"ז ס"ע 340.
 (52) שם, כז.
 (53) שם, כח.
 (54) ראה ויק"ר פכ"ט, ח.
 (55) ע"פ לשון הכתוב — ויקהל לו, ז.

(46) שמואל שם, ב.
 (47) שם, ח.
 (48) ראה סידור (עם דא"ח) קטז, א. שיחת יום שמח"ת תש"ד ס"ו (סה"ש תש"ד ריש ע' 35).
 (49) שם, יא.

מלשון כריתה) ממעמדם ומצבם הקודם, ולהעביר אותם לדרך התורה והמצוה והיהדות, באופן של נשיאת חן בעיני ה'.

ומזה מובן, ש"רבת בנים אומללה" אינו ענין של קללה ח"ו, אלא אדרבה, זוהי ברכה גדולה ביותר — שגם הילדים של צרתה גדלים ומתחנכים בדרך התורה.

ו. וההוראה מזה — בנוגע לגודל ההשתדלות בחינוך בני ובנות ישראל:

ובהקדמה — שבנוגע לענין החינוך אמרו חז"ל⁵⁶: כשהתינוק מתחיל לדבר אביו מלמדו תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב⁵⁷, היינו, שהתורה שייכת לכל אחד ואחד מישראל באופן של ירושה, כך, שתינוק בן יומו והגאון היותר גדול הם בשוה ביחס לענין הירושה.

וההתעסקות בזה צריכה להיות מתוך מסירה ונתינה, גם כאשר צריך לוותר על הענינים שלו, הן בגשמיות והן ברוחניות — כפי שלמדים מחנה, שמידי שנה בשנה היתה עולה לרגל עם אלקנה בעלה, והיתה מקבלת "מנה אחת אפים"⁵⁸, ואעפ"כ, ויתרה על כל זה — "וחנה לא עלתה גו"⁵⁹ — כדי להתעסק בגידול וחינוך הילדים.

ובזה גופא — לא די בכך שכל אחד מסתגר בד' אמותיו ומתעסק רק עם הילדים שנמצאים בד' אמות אלו, שהרי צריכים לדאוג ל"רבת בנים" שנמצאים בעולם — לעקור אותם ממעמדם ומצבם ולהבטיח שיקבלו חינוך יהודי, ולכן צריך כל אחד להשתדל בזה עד כמה שידו מגעת, ועוד יותר ממה שידו מגעת — כפי שמצינו בנוגע למשה רבינו: "ותשלח את אמתה ותקחה"⁶⁰, ודרשו חז"ל⁶¹ "את אמתה — את ידה, שנשתרבה אמתה אמות הרבה", היינו, שגם כאשר הצלת ילד יהודי אינה בהישג ידו בדרך הטבע, עליו לעשות כל התלוי בו, ואז יעזור הקב"ה כו'.

[בהמשך השיחה דובר שצורך ההשתדלות בנוגע ל"רבת בנים" מודגש ביותר בדורנו זה, לאחרי הגזירות והשמדות כו', לא תקום פעמיים צרה⁶², שבהם ניספו מספר גדול ביותר מבני, כו"כ פעמים כיוצא

56) סוכה מב, סע"א. הל' ת"ת לאדה"ז

60) שמות ב, ה.

61) פרש"י עה"פ (מסוטה יב, ריש ע"ב).

בתחלתן.

62) לשון הכתוב — נחום א, ט (וראה

57) ברכה לג, ד.

לקו"ש חכ"ג ע' 306 הערה 55. ושי"ג).

58) שמואל שם, ה.

59) שם, כב.

מצרים, אשר, רובם ככולם היו יראים ושלמים כו'⁶³, ולכן יש צורך להשלים את החסרון כו'⁶⁴].

* * *

ז. דובר אודות אלו שהלכו לשמח יהודים בבתי-כנסיות⁶⁵.

* * *

ח. בסיום ההתוועדות אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א, שקודם שהולכים להקפות צריכים להזכיר אודות אחינו בני הנמצאים במיצר ובשבי, וכדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר בעת יציאתו מהמדינה ההיא בשנת תרפ"ח⁶⁶, שכאשר בני הנמצאים במדינות הרווחה עוסקים בתומ"צ, הרי זה עוזר ומסייע להם ומקיל עליהם כו'.

* * *

ט. לאחר סיום ההקפות וסעודת יו"ט, לפנות בוקר, נכנס כ"ק אדמו"ר שליט"א לביהכנ"ס והתחיל לחלק משקה בידו הק' לכל אלו שמקבלים על עצמם הוספה בלימוד החסידות מידי יום ביומו.

ולפנ"ז אמר: ענין זה נעשה — לדאבוני — דבר הרגיל, "מצות אנשים מלומדה"⁶⁷, וניגשים גם קטנים, אף שאין זה שייך אליהם.

ולכן, הנני מכריז, וחוזר וכופל ומשלש, שיגשו עתה רק אלו שאכן קיימו בפועל מה שקיבלו על עצמם בשנה שעברה, כיון שאינני רוצה לגרום ליהודי שלא יעמוד בדיבורו!...

אח"כ לימד כ"ק אדמו"ר שליט"א את הניגון "כי אנו עמך", והקדים לומר:

כשם שיש ב' ניגונים על התיבות "אתה בחרתנו", בהתאם לב' הסוגים שבבנ"י — כל ישראל חברים — צדיקים ובעלי תשובה: ניגון של צדיקים, שלכן מנגנים כל בבא פעם אחת, וניגון של בעלי תשובה,

65) כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר, שאמירת ה"לחיים" בבתי-כנסיות אינה נכללת בחשבון... כמו"כ אמר (במהלך ההתוועדות) שגם אלו שכבר אמרו "לחיים", יעשו כעין הפסק, ויתחילו מחדש!

66) ראה סה"מ תרפ"ט ס"ע 113 ואילך. וראה גם תו"מ ח"ו ע' 137. וש"נ.

67) ישע"י כט, יג. וראה תניא פל"ט (נג, ב). ובכ"מ.

63) וכפי שאמר פעם כ"ק מו"ח אדמו"ר בנוגע לענין זה (ראה סה"ש תש"א ע' 84. וראה גם תו"מ ח"א ס"ע 49 ואילך. וש"נ), שה"סטירה" היא בחלק הפנים דוקא — אף שבודאי אין בכך כדי להצדיק את הענין, וכפי שאמר כ"ק מו"ח אדמו"ר בעצמו (ראה גם תו"מ ח"ט ס"ע 323), באותו מעמד, שאין לנו להצדיק את הקב"ה כו'.

64) ראה גם תו"מ חכ"ז ריש ע' 395. וש"נ.

שלכן חוזרים וכופלים כל בבא⁶⁸ — כך גם בנוגע לתיבות "כי אנו עמך", הנה נוסף על הניגון שלימדו לפני כמה שנים⁶⁹, שהוא בתנועה של נצחון, שמתאים לעבודת הצדיקים, יש תנועה נוספת ששמעתי מא' מזקני החסידים שניגן במוצאי יוהכ"פ, שזוהי תנועה של עקשנות כו'⁷⁰, שמתאימה לעבודת הבעלי תשובה.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א לימד את הניגון, והמשיך לחלק משקה, ולאחרי משך זמן, כשניגשו גם קטנים (כנ"ל), אמר:]

כיון שהנני רואה שלא מקיימים את התנאי כו', אינני יודע מה יהי' בשנה הבאה (בקשר לניגון)⁷¹, ולכן אנגן עתה עוד ניגון — "מאַרש"י⁷² שניגן החזן ר' יחיאל⁷³ אצל כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע ברוסטוב, על התיבות "הוא אלקינו" בקדושת כתר.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א לימד את הניגון, והמשיך לחלק משקה, ולאחרי משך זמן אמר שיזדרזו לקבל המשקה, כי בעוד דקות ספורות צריכים כבר להתחיל להתכונן לעבודת התפלה...].

71 יש לציין ששנה זו (תשכ"ד) היתה השנה האחרונה שבה לימד כ"ק אדמו"ר שליט"א ניגון חדש בבוקר יום שמחת (המו"ל).

72 = שיר לכת.

73 ראה אודותו — סה"ש תש"ה ע' 25 ואילך.

68 ראה שיחת ש"פ בראשית תשכ"א (התנועות א) בתחלתה (תו"מ חכ"ט ע' 106 ואילך).

69 ראה שיחת ליל שמחת (קודם הקפות)

תשי"ז בסופה (תו"מ חיי"ח ס"ע 86).

70 ראה גם שיחת יום שמחת ס"ב (לקמן ע' 123).